

גיליון מורחב
במלאת 40 שנה לנפילתו
של שלמה אומן ז"ל עקה"ש
ובסופו רשימת הספרים שנסקרו ב'המעין'

מכון שלמה אומן
מכון מחקר תורני

המעין

גיליון 242 • תמוז תשפ"ב
[כרך סב, גיליון ד]

הַמַּעֲיָן

בתוכן:

- 5 ..... יוידע קספר כולכם בדין... ברוך מחיה המתים' / **דבר העורך**
- 7 ..... על שלמה אומן ז"ל
- 11 ..... ביורום הלכתיים ויחסם למציאות / **שלמה אומן ז"ל**
- 16 ..... מכתב בעניין היחס לשירות בצה"ל / **שלמה אומן ז"ל**
- 17 ..... כל קבוע כמחצה על מחצה / **הרב אופיר סעדון**; תגובה: **פרופ' יונתן אומן**,
פרופ' ישראל אומן, **שהם בריס**

איגרות גדולי ישראל

- 26 ..... איגרות רידב"ז אל רש"י הילמן זצ"ל בעל 'אור הישר' / **רבי יעקב דוד וילובסקי זצ"ל** (רידב"ז)
- 29 ..... בעניין קנין בשבת / **הרב שלמה זלמן אורבך זצ"ל**

הלכה ואקטואליה

- 32 ..... חיוב מזונות הילדים / **הרב דוד ברוך לאו**
- 47 ..... קימה לכבוד רבו בזמננו / **שלום ניסים בוזגלו**, **ישי בורנשטיין**
- 54 ..... נספח: **מכתב הרב יצחק יוסף**
- 54 ..... האם מותרת 'המתת חסד' על ידי אמירה לגוי? / **הרב יצחק רונס**
- 65 ..... דינו של בשר מתורבת מביצת תרנגולת או מביצית מופרית של פֶּרָה / **הרב פרופ' ארי זיבופסקי והרב יואל קניגסברג**; תגובה: **הרב זאב וייטמן**; תגובת המחברים ...
- 77 ..... האם יש מקום לשימוש במכשיר "אמזון אֶקו" ודומיו בשבת? / **הרב איתן קופיאצקי**
נספח: **מכתב הרב דוב ליאור**

ענייני שמיטה

- 91 ..... חשבונות השמיטה התמוהים בספר כפתור ופרח / **שי ואלטר**
- 102 ..... "בחריש ובקציר תשבות" – שיטת הרמב"ם: שיעור ודברים לזכרו של
מור' הגאון המופלא רבי שלמה פיער זצ"ל / **פרופ' דוד הנשקה**
- 116 ..... ביורום בעניין פירות שביעית בצה"ל / **הרב מרדכי עמנואל**;
תוספת מאת **הרב אליעזר רייכמן**

ביורוי הלכה

- 126 ..... לבירור המושג התלמודי 'גובהה של עיר' / **פרופ' יוסי כץ**
- 135 ..... 'עשר בשביל שתתעשר' רק בצדקה שקעבר למעשר / **הרב מיכאל דושינסקי**

עוד על שיטת הרב שאול ישראלי זצ"ל בפרשת 'האח והאחות' לאור ממצאים חדשים /
140 הרב אורי רדמן .....

לבוא חמת - 'מעלני אנטוכייה': האם קטנו התרגומים הארצישראלים מפשוטו
של מקרא? / הרב ד"ר מרדכי הלפרין .....

תפילה ולשון הקודש

156 מיפוי נוסחי התפילה / הרב אהרן גבאי .....

לשון הקודש או שפה שמית? תורה ומדע בשאלת מוצא הלשון העברית /
185 הרב ד"ר יהונתן וורמסר .....

תגובות והערות

עוד בעניין פירסום מכתבים אישיים ישנים / הרב עמיחי כנרת; 'מבורכת ה' ארצו' /
196 הרב איציק אמת; תגובה בעניין דרכי פסיקת הלכה / פרופ' אביעזרי פרנקל ...

זיכרון להולכים

הספד על הרב שלמה גורן זצ"ל / הרב זלמן נחמיה גולדברג זצ"ל .....

"מה' מצַעֲדֵי גֶבֶר וְאָדָם מֵהַ יָבִין וְדָפְרוּ": דברים לזכר דודי פרופ' יעקב שויקה ז"ל /
204 הרב חיים סבתו .....

208 משה עבד ה': על סבא הרב פרופ' משה דוד טנדלר זצ"ל / הרב שמואל רפפורט .....

ארבעה כתרים: מחשבות וזיכרונות לזכרו של רבינו הרב שמחה הכהן קוק זצ"ל /
212 הרב יהושע וייסינגר .....

על ספרים וסופריהם

שרידים מפירושו למסכת אבות המיוחס לריטב"א או לתלמידו / פרופ' יעקב שמואל שפיגל
218 אקדמות למהדורה מתוקנת של מורה נבוכים בתרגום רבי שמואל אבן תיבון /

240 הרב יהודה זייבלד .....

255 התרגום החדש לאנגלית של ספר 'שומר אמונים' לרבי יוסף אירגס / פרופ' עווד ישראלי
להגהות על הש"ס מאת הרא"מ הורוויץ מפינסק זצ"ל וילקוט המפרשים החדש' של

מהדורת 'עוז והדר' / הרב יעקב טריביץ .....

259 קווים לדרכי לימודו ולמדיניותו ההלכתית של מרן הרב עובדיה יוסף זצ"ל,
עי"פ הקדמתו לשו"ת 'ביע אומר' / הרב נתן קוטלר .....

264 .....

274 נתקבלו במערכת .....

309 רשימת הספרים שנסקרו במדור 'נתקבלו במערכת' בגיליונות 'המעין' .....

379 רשימת הספרים שנכתבו עליהם מאמרי סקירה וביקורת בגיליונות 'המעין' .....

388 רשימת המאמרים בכרך סב [גיליונות 242-239] .....

ארבעה כתרים

מחשבות וזיכרונות לזכרו של רבינו הרב שמחה הכהן קוק זצ"ל

קשה לכתוב דברי הספד על מורינו ורבינו זצ"ל ימים ספורים אחרי פטירתו, וקשה שבעתיים הדבר כיוון שמדובר על סיכום קצר של שנים ארוכות ומלאות, ובל שנות הנהגה, תורה וחסד. כמו אברהם אבינו שנאמר עליו "זקן בא בימים", ואומרים חכמים שהוא בא לגילו המופלג עם כל ימיו איתו, כך רבינו סיים את חייו כאשר הוא "בא בימים", בא עם כל יום, עם כל שעה, עם כל דקה.

ידועים דברי חז"ל על הפסוק "כִּי שִׁפְּתַי כֶּהֵן וְשִׁמְרוּ יַדַּעַת וְתוֹרָה יִבְקָשׁוּ מִפִּיהוּ כִּי מִלֶּאךָ ה' צָבָאוּ הוּא" (מלאכי ב, ז): "אם דומה הרב למלאך ה' יבקשו תורה מפיו" (מו"ק יז, א). חז"ל משווים בין תפקיד המלאך

לתפקיד הרב, והדברים מתאימים לרבינו מילה במילה. אם הרב נדמה כמלאך, כשליח ה', מסור כל כולו למטרה אחת לשמה נוצר, ללא פניות וללא נגיעות אישיות - "שאין מלאך עושה שתי שליחויות" (בראשית רבה נ), אם דומה הרב למלאך ה' בכך שכולו קודש למסירת התורה מדור לדור ולמסירות לכלל ללא כל חשבון אחר, יבקשו תורה מפיו. כך היה הרב שמחה זצ"ל, כל כולו מסור לכלל, בכל רגע משעות היום והלילה, השבת והחול, תמיד טובת הכלל והציבור עמדה לנגד עיניו. תמיד חשב איך הוא יכול להוסיף טוב, עוד יוזמה ועוד שיעור, עוד חסד ועוד דאגה לנצרך, בלי סוף.

זכיתי כבר מילדותי להיות קרוב אליו, עד ימיו האחרונים. אבקש לשתף את הקוראים בכמה סיפורי הוד, הנהגות נפלאות של הרב זצ"ל שזכיתי וראיתי במו עיניי. הכל אמת. נוסף על כך, לצד סיפור פעולותיו הגדולות, נכון להאיר את העולם גם בכמה סיפורים קטנים מאישיותו האדירה. פתחתי כאן פתח כפתחה של מחט, ועוד חזון למועד.

* * *

אומרים חז"ל שקיימים בעולם שלושה כתרים "כתר תורה, כתר כהונה, וכתר מלכות, וכתר שם טוב עולה על גביהם" (אבות ד, יג). רבינו זצ"ל, זכה לארבעה כתרים אלו, בגדלות וברוממות מיוחדות.

כתר תורה: הרב שמחה זצ"ל היה שקוע כולו בתורה. כל בוקר כאשר קם בשעה ארבע הוא היה מתחיל בחדרו הקטן והקדוש עם תפילות ובכיות על חולים מול ארון הקודש הפתוח. כל אחד שביקש תפילה, הרב היה מבקש שירשום את שם הנוזק לתפילה, והוא התפלל עליו. הוא לא בירך את הפונים כדי לצאת ידי חובה, אלא לקח כל שם וכל סיפור עמוק ללב. בשעה חמש, עוד לפני שנכנס החברותא, הרב היה מניח על השולחן שתי כוסות קפה חמות, שילוו אותם עד שחרית, ואף אני זכיתי לכך לפעמים. עוד קודם חבש את משקפיו, ומשקפיים מיוחדים היו לו, שמבפנים היה מודבק עליהן מעל העדשה פתק קטנטן ובו כתוב "שיויתי ה' לנגדי תמיד". משקפי השגחה. כך הוא הסתכל על המציאות לאורך היום, כל יום כל היום. שיויתי ה' לנגדי תמיד!

הרב זצ"ל העביר עשרות שיעורים בשבוע לציבורים מגוונים, כשכל יום תוכניתו שונה מחברו. פעם ליוויתי אותו בבוקר, לאחר שיעור הדף היומי הקבוע, להרצאה שהעביר לאנשי אקדמיה בכירים, לאחר מכן נסענו לבי"ס נועם והוא נתן שיחה לילדים, מיד לאחר מכן עברנו לתיכון חילוני בעיר ושם ריתק את בני הנוער בדברים היוצאים מן הלב, אחה"צ מסר שיחה בסניף בנ"ע, ובערב העביר שיעור ב"ירחי כלה" בפנוביז'. לכל קבוצה דיבר בסגנון מיוחד עבורה. הוא עצמו היה אדם מגוון, מכיל, מקבל, ובעיקר - אוהב, אוהב ישראל. הוא גם אהב לכתוב, הוא כתב תשובות בהלכה ובהנהגה. כל ספר בספריה שלו עמוס בסיכומים וחיידושים התחובים בין דפיו, וכל ספריו מסומנים ומקווקווים עם הערות ומראי מקומות רבים ומפורטים.

פעם אמר לי, ברגע אינטימי ואישי, משהו בערך בנוסח הזה: "כל אדם צריך לעשות חשבון נפש, להסתכל אחורה ולבחון את מעשיו. אני מסתכל שנים אחורה ולא מוצא סיבה להתחרט על דבר אחד שעשיתי. אולי טעיתי, אבל הכל היה מתוך מחשבה ובחירה. רק דבר אחד הייתי מבקש לחזור ולעשות שוב".... העזתי פניי ושאלתי מה הדבר, והוא היסס, ואז השיב לי: "יצאתי מהישיבה בגיל מוקדם יחסית, ועד היום אני מתחרט על כך!". ואז לתדהמתי הוא התחיל לבכות: "כל רגע ורגע בלימוד", אמר, "כל רגע בישיבה, בשבילי זה חיים, נצח. אם הייתי יכול הייתי חוזר לאותו רגע ובוחר להמשיך בישיבה, אפילו רק עוד קצת"....

למרות התמדתו ובקיאותו הוא לא החזיק טיבותא לנפשיה, כאשר שאלו אותו שאלה בהלכה, גם שאלה שנראתה פשוטה, הוא עיין מחדש בסוגיה ובפוסקים. הוא לא התבייש לומר שהוא צריך לברר, להעמיק, ללמוד שוב את הנושא. הוא סיפר לי שבעת הגיעו לרחובות, לפני כיוכל שנים, באו מבני העדה התימנית לשאול אותו שאלות שונות בהלכות שחיטה וטריפות, בשר ומליחה, וכדי שלא לפגוע בזקני העדה בעיר הוא הפנה את השואלים אליהם, ואף נהג בעצמו להתייעץ איתם בשעת הצורך.

צ"ב שנות תורה.

כתר כהונה: כנצר למשפחת כהונה מפוארת הוא תמיד כסף והתפלל לבניין המקדש, לחזרת עבודת הכהנים ולשירת הלוויים. הוא קיים בשלמות את דברי הכוזרי "ירושלים תיבנה כשיכספו בני ישראל לה תכלית הכוסף" (כוזרי ה, כז). עשרות פעמים ליוויתי אותו לכותל המערבי, כל פעם במעמד אחר ולעיתים גם בסתם יום של חול, וכשהגיע לכותל הוא עמד לפניו כבן המתחנן לפני אביו, התרפק בבכיות ותפילות על המקדש וירושלים. לפעמים עמד בשערי הכניסה להר הבית, בוכה וכוסף למקדש שייבנה. כל בני עירו רחובות זוכרים את מעמדי השיא במוצאי שביעי של פסח וסוכות בביתו, כאשר הרב היה כולו נתון בשרעפי קודש, בריקודי דבקות בניגון המיוחד שלו "ונראהו עין בעין בשוכו אל נווהו", ובהמשך "א-ל בנה", "בנה ביתך כבתחילה" ועוד. כך אז, וכך גם בתפילות הימים הנוראים כשעמד, מלא רגש והתרוממות, כשליח ציבור בעירו רחובות, אבל היה ברור לכל המתפללים עמו שבלבו ובמחשבותיו הוא עומד בבית קודשי הקודשים.

פעם כששימש כשליח ציבור בתפילת מוסף ביום הכיפורים בישיבת 'מאור התלמוד' ברחובות, ראיתי שהוא מניע את אצבעו ימינה ושמאלה. לאחר התפילה שאלתי מה עשה, והוא לא ענה. בהפסקה, בין מוסף למנחה, ירד לחדרו, והתמוטט על המיטה מרוב עייפות. הרבנית אמרה לי שהוא חזר עכשיו מבית המקדש. 'כשיצא בבוקר לתפילה', כך סיפרה, 'הוא אמר לי שהוא הולך כעת לעבודת המקדש, וכולו היה נתון שם, וכעת חזר משם עייף ומותש אחרי שסיים את סדר העבודה'. אחר כך אמר לי שבאצבעותיו סימן "אחת, אחת ואחת, אחת ושתיים...", כחלק מעבודת הכהן הגדול.

לחתימתו, תמיד התלווה הכיתוב: "בברכת כהנים באהבה". הוא חי את זה. כהן חייב לברך את הציבור באהבה. הוא באמת אהב את כולם. הוא בירך באהבה, הוא דיבר באהבה, אבל הוא גם הוכיח באהבה. הוא עמד על קיום ההלכה, אבל באהבה. תוכו רצוף אהבה. אוהב שלום ורודף שלום.

אהבתו, דאגתו, לתושבים, לזולת, הייתה עזה. בצידי דפי הלימוד והסיכומים האישיים שלו היו רשומים מספרי טלפון, משימות לביצוע ובקשות קצרות, הכל בכתב ידו המעוגל והיפה. אלו היו בקשות ומשימות שקיבל תוך כדי הלימוד, שרשם אותן כדי שלא לשכוח, והן היו לנגד עיניו עד לביצוען. היה מי שביקש תפילה, היה מי שביקש מכתב המלצה או הלוואה, יש שביקשו לקבל עצה, או אפילו לתת תזכורת להזמנה לבר מצווה של הנכד. מבחינתו גם זה היה תורה, תורת חסד, וכך שתי התורות היו רשומות יחד זו לצד זו על אותו הדף. "רשומים בשמך הושע נא". שניהם בעדיפות עליונה, בזכות שניהם "הושע נא".

צ"ב שנות כהונה ורוממות.

כתר מלכות: מאן מלכי, רבנן. רבינו כיבד תלמידי חכמים, והם כיבדו אותו. הוא היה מחובר לכל גדולי ישראל, מכל החוגים והזרמים, אהב אותם באמת, והם השיבו לו אהבה. היה בן בית אצל הרב יוסף שלום אלישיב כמו אצל הרב אברהם אלקנה שפירא, אצל האדמו"ר מצאנז ואצל הרב מרדכי אליהו, ועוד ועוד. פעם נכנסתי איתו למרן הרב אברהם שפירא ראש ישיבת מרכז הרב. רבינו היה כבר כמעט בן 80, והוא ביקש לעזוב את רחובות ולעבור לירושלים ולכהן כרב בית הכנסת ה'חורבה'. הוא בא לקבל את ברכת הדרך, אך הרב שפירא ממש התנגד. הוא אמר לו: "מקומך ברחובות, הציבור צריך אותך שם, אסור לך לעזוב!" כשרבינו יצא, הרב שפירא קרא לי ואמר: "זוהי דמות של רב. תלמד, זהו רב אמיתי! יש הרבה רבנים בישראל, אבל זהו רב אמיתי!" הרבנית פנינה שפירא, אשתו, שהיתה נצר למשפחת רענן-קוק, הייתה מספרת שהיא רואה דמיון גדול בתווי הפנים בין רבינו לבין מרן הדוד הגדול הרא"ה זצ"ל.

"פְּחֶסֶד הַנִּתֵּן עַל פְּנֵי חֶתָן מְרֵאָה כֹּהֵן", פניו זרחו, הוארו באור יקרות, במעמדי דרשות שבת הגדול ושבת שובה, מאות תושבים הצטופפו בבית כנסת הגדול, שנה אחרי שנה, במשך חמישים שנה. כל האולם היה מלא מפה לפה, רחש והתרגשות, ואז שקט, הרב נכנס, צועד מעט כפוף לקדמת ההיכל. נושק לפרוכת ומתעטף בטלית. את הדרשה פתח בדברי הלכה עמוקים כשיושבים לצידו רבני, דיניי וזקני העיר. אבל ההמשך היה העיקר. מהר מאוד הוא עבר לדברי התעוררות מעומק הלב, דברי תפילה וכיסופים, שירה והתרוממות. עין לא נותרה יבשה בשירת "והשיב לב אבות על בנים". לא מעט בנים שבו לאביהם שבשמים בזכותו.

צ"ב שנות מלכות.

כתר שם טוב: יותר מכתר תורה, יותר מכתר כהונה ומכתר מלכות, זכה רבינו לכתר שם טוב. את הכתר הזה הוא קיבל מהציבור שאותו הוא כל כך אהב, והוא אהב אותו. הציבור של העיר רחובות, והציבור בארץ ובעולם. הרב שמחה זצ"ל, שבעת לידתו קיבל את ברכת דודו הגדול מרן הרא"ה קוק שיוסיף כבוד לאומה בנועם ובחן, אכן זכה להמשיך את דרכו הגדולה. בסיעתא דשמיא מיוחדת ובהשראתו הישירה לא היו ברחובות, במשך שנים רבות, מאבקי דת או הפגנות, לא היו מתחים בין דתיים וחילונים ולא בין חרדים לדתיים, תמיד נהגו כולם כבוד והדדיות זה עם זה. גם כאשר היו חילוקי דעות הרב ביקש תמיד להדגיש את החיוב, וכך למשל במקום הפגנה נערכה תפילת קבלת שבת מול קניון שנפתח בשבת. הוא הדרך את הכואבים את חילול השבת לצעוק "שעבס" בלב, רק בלב. וכך במקום מחאה על מכירת חמץ בפרהסייה במרכז העיר, ארגן 'שמחת חג' ותפילת חול המועד למול הפיצרייה. הכל בנועם, בחן ובתבונה.

פעם התלוויתי אליו ל"משמרת השבת". כל יום שישי לפני כניסת השבת וכל שבת אחר הצהריים נהג להסתובב בעיר ולומר לעסקים הפתוחים "שבת שלום", בצירוף חיוך אוהב ואמיתי. הוא לא הוסיף מילה. לא היה צריך להוסיף מילה. פעם אירע שכאשר הרב התקרב בשבת לאחת החנויות, כיוון בעל החנות את צינור המים של כיבוי האש אל הרב, ושטף אותו... הרב לא הביע שום כעס. הוא חיך, הודה לו על המקלחת הקרה ביום השרב, ואמר: "ציננת אותי והקלת עליי", ואחר כך הוסיף: "אשמח אם תשמח אותי בעוד דבר אחד... סגור את החנות בשבת". בעל החנות הסתכל על הרב מופתע ומרותק, וכעבור כמה דקות סגר את החנות והלך לביתו. אהבה שלא מן השורה.

פעם בליל שבת הרב קרא לי, ואמר שיש לנו משימה מיוחדת. צעדנו יחד לרחוב הרצל, הרחוב המרכזי בעיר, ונכנסנו למועדון ריקודים ששהו בו עשרות ואולי מאות חוגגים, עם ריקודים, אלכוהול ומוזיקה רועשת וכו'. הרב נעמד באמצע רחבת הריקודים, עלה על כיסא, הוציא מכיסו בקבוק מיץ ענבים קטן וגביע, והתחיל לומר קידוש. שקט השתרר באולם, וכולם הסתכלו עליו מופתעים. הרב סיים את הקידוש והתחיל לשיר שירי שבת: "חביבי, יא חביבי", והמשיך "כל העולם כולו גשר צר מאוד" ועוד, וכולם הצטרפו אליו למעגל אחד גדול. ואז הוסיף הרב משפט אחד, משפט משמעותי, שעדיין מהדהד בראשי: "כולנו אנשים אחים אנחנו, כולנו עם אחד, בני איש אחד אנחנו, בני אברהם יצחק ויעקב, אני אוהב כל אחד ואחד מכם"... ואז הוסיף: "אני מזמין כל אחד מכם, ומבקש מכל אחד מכם לבוא לסעודת שבת אצלי בבית". לאחר שיצאנו שאלתי את הרב מה מיוחד במקום הזה, ולמה דווקא עכשיו? והוא סיפר לי שבעל המקום נמצא בשלבי התחזקות, והוא התקשר אליו היום וביקש ממנו שיבוא לעשות קידוש במקום. הוא לא יכול לסגור בשבת כי זו הפרנסה שלו, אבל הוא מבקש שמכאן ואילך בכל ליל שבת יהיה קידוש במועדון, ובעזרת ה'... ובאמת בשבועות הבאים חלק מהנוכחים הגיעו אל הרב לסעודת ליל שבת עם מנהל המועדון, ואחריהם יצאו לחגוג. כעבור חודשיים המקום נסגר בשבת. הכל נעשה מתוך אהבה, על פי המדרגות העולות "כבוד הדת, חובת הדת, הכרת הדת ואז קיום הדת" שקבע דודו מרן הראי"ה זצ"ל.

כתר שם טובה עולה על גביהם.

* * *

בימי השבעה אמר אחד המנחמים, רב מפורסם בעל השפעה ציבורית רחבה, שדמות דיוקנו של הרב זצ"ל נראית לו בחלון: 'בכל עת שאני מתלבט מה נכון לעשות, איך לענות, האם לעמוד על עיקר הדין, האם לוותר, אני מהרהר בדמותו של הרב, מה הרב שמחה היה עושה, ומה היה אומר לי לעשות, איך נכון לפעול בתבונה

ובמתינות בתוך המורכבות הכל כך גדולה של ימינו ואיך להלך בין הטיפות'. וכאילו לחיזוק דברים אלו מצאתי תוך ימי השבעה פתק בין כתביו: "חנני ה', שאזכה למצוא חן ושכל טוב בעיני בשר ודם, ולכוון לעשות רצונך בלב שלם ובטהרה". זה היה רבינו. מי יתן לנו תמורתו.

שבוע לפני עלייתו לגנזי מרומים, לשיבה של מעלה, עמדנו סביב מיטתו, בנו וכלתו, חבר קרוב ואני. היה זה בערב שבת בין השמשות, דקות ספורות לפני כניסת השבת. הרב שכב לפנינו על המיטה כשהוא מזוכך ומיוסר, טהור בכל מיני טהרה. שרנו חרישית, באיטיות, בבכי, בחשש, בהתרגשות, אבל עם אמונה גדולה. שני שירים שרנו, שירים שאותם הרב אהב במיוחד. כמה היה הרב מדבר על רבי אהרן הגדול מקרלין וכמה אהב את שירו "י-ה אכסוף נועם שבת"... הוא היה מתרגש ובוכה ומתפלל בעיקר כשהגיע לקטע "ויהיו רחמיך מתגוללים...", וכמה אנחנו בכינו באותה שעה. מיד לאחר מכן הדלקנו נרות שבת תוך כדי שירת "ידיד נפש אב הרחמן", שיר ערגה נשגב לקב"ה, וכפי שתמיד הדגיש ביחס למשפט "מהר אהוב, כי בא מועד, וחוננו כימי עולם" - אנחנו לא מבקשים שה' יאהב אותנו, אלא מודיעים לו ית' שהוא אהובנו. תוכו רצוף אהבה. אוהב שלום ורודף שלום. אוהב את הבריות ומקרבן לתורה. זכיתי לקרבה מיוחדת לרב זצ"ל, יהי רצון שנוזח להמשיך את דרכו הגדולה, לדעת להלך בין הטיפות בענווה אבל בגדלות, ולקרב את ישראל לאביהם שבשמים. "כי שפתי כהן... כי מלאך ה' צבאו הוא", "אם דומה הרב למלאך ה' יבקשו תורה מפייהו". עלינו להמשיך ולבקש, להמשיך לדרוש, להמשיך ללמוד מדמותו מלאת ההוד, מתורתו הגדולה, מאהבת ישראל האמיתית שמילאה את לבו ומהעין הטובה שלו. תנצב"ה.

